

zenuwen en hersenen, zoo kan ook het critisch zintuig aan hyperaesthesie gaan lijden, dat het valsch moet, en niet anders dan valsch kan waarnemen; aldus in dien onharmonischen toestand gerakend, dat elk geluid scheller, elke aanraking stuitender, elke oneffenheid grover wordt voor haar besef. Zulk een hyperaesthesie wordt dan een macht over den lijder, waarvan door eigen verzet er tegen de onweêrstaanbare drang nog slechts verhoogd wordt. En daarom niet een ieder die zich aanmeldt moet gehoord, noch op den gis af met alle critiek gerekend worden, maar naar het beginsel zelf der theologie dient eerst uitgemaakt, of ge voor u hebt een normalen waarnemer, dan wel zulk een, die abnormaal overprikkeld, niet juist meer critiseeren kon.

Eindelijk, de Heilige Schriftuur veroordeelt de wereld en den geest die in haar heerscht. Niets dus natuurlijker dan dat die geest der wereld, vooral nu hij zoo machtig zijn stemme ophief als in deze eeuw, het op een afbreken van het Schriftgezag toelegt. Of zij moet voor de Schrift óf de Schrift moet voor haar bukken, en het kan alzoo niet anders, of de geest die de wereld inspireert moet tegen den Geest die de Schrift inspireerde, wel onverbiddelijk krijg voeren. De antithese die beide vormen is diametraal. En overmits nu ook wij, Schriftonderzoekers, van dien geest der wereld hebben ingedronken, kon het gevaar ontstaan dat onze Schrifteritiek een tendentius karakter aannam, en alzoo onze studie der Schrift, onder den schijn van haar te eeren, strekken ging ter ondermijning van haar gezag. Een vermoeden reeds door dit ééne feit tot waarschijnlijkheid verheven, dat mannen die niets meer aan de Schrift hechten en er nauwelijks iets meer van gelooven, er toch nog het beste van hun leven aan wijden en het uitnemendste van hun kracht ⁵¹⁾.

Er dient alzoo én wat de straallengte van het beginsel betreft, én wat de aesthesie van den onderzoeker aangaat, én voor wat beslist over de strekking van het onderzoek, door het beginsel zelf der theologie gewaakt tegen verbastering van haar wetenschappelijk, haar heilig karakter.

Wat ik bepleit is dus geen conservatisme.

Deed ik dat, ik kon mij de taak veel gemakkelijker maken, door Reuss tegen Kuenen, tegen Reus Schultz, en tegen Schultz de Collaboratoren aan Lange's Bibelwerk uittespelen, om ten slotte slechts zooveel ter eigener verantwoording te nemen, als zelfs door den nog meest conservatieve aan de eischen der critiek geofferd werd. Maar wat zou dit baten? Conservatisme is niets dan een afdingen uit nevenconsideratieën op theorieën, wier geldigheid men zelf eert, en op beginselen aan wier verspreiding men zelf zijn krachten dienstbaar stelt. Daar steekt geen kracht in. Daarvan warsch, waag ik het daarom